

واژه‌نامه تطبیقی روان‌شناسی،
روان‌پزشکی، و علوم تربیتی

دکتر رضا زمانی
دانشگاه تهران

www.ketab.ir

سرشناسه : زمانی، رضا
عنوان و پدیدآور : واژه‌نامه تطبیقی روان‌شناسی، روان‌پزشکی، و علوم تربیتی انگلیسی - فارسی /
رضا زمانی.

مشخصات نشر : تهران: قو، ۱۳۹۲ .

مشخصات ظاهری : ۷۵۲ ص.

شابک : 978-964-6412-36-1

وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا

موضوع : روانشناسی - واژه‌نامه‌ها - انگلیسی.

موضوع : روان‌پزشکی - واژه‌نامه‌ها - انگلیسی.

موضوع : علوم تربیتی - واژه‌نامه‌ها - انگلیسی.

موضوع : زبان‌شناسی واژه‌نامه‌ها - فارسی، الف عنوان.

A Comparative English-Persian Dictionary of Psychology

Psychiatry, and Education

رده‌بندی کنگره : BF۳۱/۸۰۲

رده‌بندی دیویی : ۱۵۱/۱۱

شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۹۲ - ۱۰۰۰

واژه‌نامه تطبیقی روان‌شناسی، روان‌پزشکی، و علوم تربیتی

دکتر رضا زمانی

دانشگاه تهران

طراح جلد: ساعد مشکی

لیتوگرافی چاپ و صحافی: کاج

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۲ / شمارگان ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۴۱۲-۳۶-۱ ■ 978-964-6412-36-1

نشر قو

ولی‌عصر/ بالاتر از زرتشت/ کوچه نوربخش/ پلاک ۴۰

تلفن مرکز پخش: ۸۸۸۹۹۶۸۰

سایت / www.Ghoo-publishing.com/

پست الکترونیک / [info@ghoo.publishing.com/](mailto:info@ghoo.publishing.com)

حق چاپ متعلق به نشر قو است.

قیمت : ۲۸۰۰۰ تومان

پیش گفتار

این مجموعه حاوی اصطلاحات انگلیسی-معادل‌های فارسی آنها در زمینه‌های روان‌شناسی، روان‌پزشکی، و علوم تربیتی است. کتاب‌ها و نوشته‌های مربوط استخراج شده‌اند. شاید نام دقیق‌تر برای این مجموعه می‌توانست این باشد: «اصطلاحات و لغات به کار رفته در نوشته‌های روان‌شناسی، روان‌پزشکی، و علوم تربیتی». برای گردآوری این مجموعه به ۲۹۱ کتاب و دوره‌نامه مراجعه و عملاً از ۱۶۸ مرجع استفاده شد. از ۱۲۳ منبع باقی‌مانده به دلایل مختلف صرف نظر شد. از جمله عدم ذکر انگلیسی اصطلاحات، ذکر تعداد بسیار معدودی اصطلاح، غیرانگلیسی بودن همگی یا قریب به اتفاق اصطلاحات، یا پرغلط بودن کتاب از جهات مختلف، به‌طوری که استفاده از آن را عملاً غیرممکن می‌ساخت، یا بیش از آن که بتواند برای مجموعه حاضر مفید باشد موجب ضعف و نقص آن می‌شد.

در جمع آوری این مجموعه سعی نمودم حداقل تصرف لازم را اعمال کنم و آن هم در موارد بسیار ضرور. هدف اصلی انعکاس نظر مترجم یا مؤلف بوده است، هرچند به نظر مدون این مجموعه ممکن است معادلی رسا و یا کاملاً دقیق نبوده باشد. در موارد کثیری به فرهنگ‌های گوناگون فنی و عمومی مراجعه شد تا در مورد معنا و رستم سببی معادلی اطمینان حاصل شود، یا در حذف اصطلاحی و یا تصرف در معنی - در موارد بسیار کمی که این تغییرات انجام گرفته اند - حتی الامکان اشتباه و سهو کمتر باشد.

صدمات منبع یکایک بررسی می شدند و به دقت هر اصطلاح انگلیسی و معادل فارسی آن استخراج می شد. اگر منبع، لغتنامه‌ای هم داشت از آن هم استفاده می شد. سپس موارد که حذف و در نهایت فهرست کاملی از معادل‌های داده شده در متن و لغتنامه منبع تهیه می گردید. به جایاب است که گاهی در متن از معادلی استفاده شده ولی در لغتنامه معادل دیگری را داده شده است. در مواردی برخی اصطلاحات در زیرنویس داده شده‌اند ولی در لغتنامه برده نشده‌اند و برعکس. گاهی در جاهای مختلف متن بیش از یک معادل برای اصطلاحی خاص داده شده است بدون این که تفاوت در کاربرد و معنا، استفاده از دو معادل مختلف را ایجاد کرده باشد. بنابر آنچه گفته شد بررسی یکایک صفحات ضروری بود مخصوصاً آنجا که به این امر که بسیاری از منابع لغتنامه نداشتند، مخصوصاً منابع مقدّم از لحاظ زمان به ویژه در کتاب‌ها و نشریه‌های قدیمی تر غلط‌های چاپی بسیار زیاد بودند. کار گردآوری، تنظیم، و تصحیح رافوق العاده دشوار می ساخت. همچنین در تطبیق شماره بازیرنویس و عدم تطبیق شکل دستوری کلمه فارسی و معادل انگلیسی بر اشکال کار می افزود. در مورد استخراج معادل‌ها از متن این دشواری دیگر نیز وجود دارد که نویسنده یا مترجم معادلی را به نحوی خاص در جمله‌ای به کار می برد و معمولاً دقت نمی شود که زیرنویس حتی الامکان با آن تطبیق کند. به علاوه گاهی

روشن نیست که دقیقاً معادلی که در متن به کار رفته چیست، یک کلمه است یا ترکیبی از کلمات. شاید می‌بایست شیوه کار تغییر یابد به این معنا که معادل فارسی مورد نظر به همراه اصطلاح انگلیسی در زیرنویس ذکر شود تا بر دقت کار افزوده و از اشتباه جلوگیری شود.

به هرحال، بدین ترتیب در مرحله اول فهرستی برای هر متن تهیه می‌شد و در مرحله بعد بر مبنای این فهرست برای هر لغت کارتی فراهم می‌آمد. تعداد کارت‌های فراهم شده، معمولاً در حدود ۳۵۰۰۰ کارت است. کارت‌ها در مرحله بعد بر مبنای اصطلاح انگلیسی به ترتیب الفبایی منظم می‌شدند. سپس بر مبنای کارت‌هایی که در منابع اصطلاح مشخص معادلی معین در آن‌ها ذکر شده بود کارتی تجمیعی تهیه می‌شد. که برای اصطلاح، معادل فارسی، و شماره منابعی بود که آن معادل خاص برای اصطلاح مخصوص در همه آنها به کار رفته بود. کارت‌های تجمیعی و کارت‌های انفرادی، به‌تدریج به یک مجموعه بزرگ برای حروفچینی و مراحل بعدی آماده می‌شدند.

اعتقاد مؤلف واژه‌نامه این بوده است که حتی الامکان معادل به همان نحوی که توسط نویسنده یا مترجم ارائه شده عرضه گردد و به نظر نگارنده واژه‌نامه تا جای ممکن دخالت داده نشود. به بیان دیگر، در این معادل‌ها انعکاس هرچه دقیق‌تر وضعیت موجود بوده است نه اصلاح و تصحیح و اعمال سلیقه شخصی، مگر در صورت ضرورت. فقط به یک استثناء در این مورد باید اشاره کرد و آن این که بر مبنای مراجعه به مراجع متعدد و معتبر انگلیسی و فارسی اگر اصطلاحی معادلی، یا برابری این دو، اساساً و به روشنی نادرست و از پایه بی‌منا بود حذف می‌شد. اما کوشش می‌شد که این موارد به حداقل کاهش داده شوند. به هرحال اگر اصلاحی صورت گرفته است به روشنی مشخص شده است تا خواننده بداند، کدام اصل است و چه اصلاحی بر آن صورت پذیرفته است.

شماره‌ها نیز در فهرست آخر واژه‌نامه نیامده‌اند، به این دلیل ساده که به کتابی شماره‌ای داده شده ولی بعداً آن کتاب به یکی از دلایلی که قبلاً گفته شد حذف شده است و در نتیجه، آن شماره بدون استفاده مانده است.

۵ - اصولاً منابع مربوط به هر مدخل به ترتیب شماره و از کوچک به بزرگ نظم شده‌اند. بنابراین تقدم و تأخر منابع و معادل‌ها نشانه ترجیح نگارنده و نظر او در معادلی خاص نیست. صرفاً نظر این بوده است که نظامی مشخص حاکم باشد. افزون بر این معادله‌کننده‌ای معادل ارائه شده توسط نویسنده‌ای خاص را در نظر دارد بتواند با سبقت بیشتری به آن دست یابد. به طور مثال:

determinism	علیت	۰۶۷
_____	مکعب	۱۸۱
_____	جبر	۱۹۸

۶ - صرفاً به خاطر این که نظم خواهان گرد معادل‌های مختلف به ترتیب تعداد منابع مربوط مرتب شده‌اند. در مورد هر معادل نیز، منابع به ترتیب شماره از کوچک به بزرگ ذکر گردیده‌اند. به عنوان مثال اگر معادلی در چهار منبع و معادل دیگری در سه منبع داده شده است، ابتدا معادل اول و سپس معادل دوم به ترتیب ضبط شده‌اند.

prejudice	پیش‌داوری	۰۳۷، ۰۶۷، ۱۵۹
_____		۱۷۴، ۱۶۰
_____	عصیت	۰۸۰، ۱۶۰، ۱۹۴
_____	پیش‌داوری	۱۹۴، ۱۲۸
_____	تعصب	۱۳۰

۷- از پرانتز در دو مورد استفاده شده است: اول، توسط مؤلف واژه‌نامه، و آن در مواردی است که کلمه داخل پرانتز در اصطلاح، یا جزو معنای اصطلاح انگلیسی نبود، منتهی با مراجعه به متن، مسلم می‌شد که نظر نویسنده به نحو مضبوط بوده است. به بیان دیگر، گرچه مؤلف یا مترجم منبع اصلی تمامی معادل فارسی را در مقابل اصطلاح انگلیسی گذارده است ولی به نظر مؤلف واژه‌نامه، با استناد به متن اثر مربوط، بخش داخل پرانتز زائد است. مورد دوم، وقتی است که مؤلف یا مترجم برای توضیح بیشتر اصطلاح یا اشاره به کاربرد آن، کلمه یا عبارتی را داخل پرانتز در جل معادل اضافه کرده است. اگرچه در اغلب موارد روشن است که پرانتز از کدام نوع است و به چه منظور به کار رفته است ولی مسلماً بهتر می‌بود اگر از کاربرد دوگانه این علامت پرهیز می‌شد. این موارد مشخصاً از هم متمایز می‌شدند.

مثال مورد اول:

schizomania	(نوجوانی با تحریکات)	۱۸۱
self-rating	(ضابطه خودنگار)	۰۲۱

مثال مورد دوم:

sharpening	پیراستن (در شایعه)	۰۲۱
skewness	کشیدگی	۰۱۵
_____	تمایل (منحنی)	۰۱۸

۸- از دو چنگک [] در مواردی استفاده شده است که مترجم واژه‌نامه خود اضافه کردن کلمه‌ای را مناسب دیده است و یا حدس قریب به حدی داشته است که در واقع کلمه داخل دو چنگک جزو معادل بوده است ولی از متن سهواً افتاده است.

shut-in-ness	در لاک [خود] فرو رفتن	۱۴۸
--------------	-----------------------	-----

۹- دو چنگک و پراتنز [()] نماینده مطلبی است که مؤلف واژه‌نامه پس از مراجعه به منبعی که اصطلاح از آن استخراج شده است یا مراجع فنی مربوط یا هر دو، برای توضیح بیشتر و روشن ساختن معنای اصطلاح یا ذکر زمینه خاصی که اصطلاح در آن به کار رفته، و معادل احتمالاً با توجه به آن زمینه انتخاب شده است، افزودن آن را مفید دانسته است.

۱۰۸ نیاز به پشتیبانی succorance need

[[اصطلاح (H. Murray)]]

یا:

۱۰۹ شیارها sulci [(جمع sulcus)]

یا:

۱۵۸ برجستگی‌های بالای superior colliculi

[(در سینه مغز)]

۱۰- علامت پیکان یا فلش در چهار مورد به کار رفته است. یکی برای ارجاع علامت اختصاری اصطلاحی به اصل آن. دیگر برای اطلاع از املاء کمتر متداول اصطلاحی به املاء متداول تر آن. سوم، برای ارجاع به اصطلاح متادف متداول تر در مورد اصطلاحی که کمتر متداول است. چهارم، در انتهای بخش صفحات تا به خواننده آگاهی داده شود که آن صفحه حاوی تمام مطالب مربوط به آن بخش است. نیست و دنباله مطالب در صفحه بعدی جای گرفته است.

مثال مورد اول:

TAT → Thematic

Apperception Test (TAT)

مثال مورد دوم:

aboulia → abulia

مثال مورد سوم:

Warmth spots → Warm spots

۱۱- در برخی از منابع تعدادی از اصطلاحات غیرانگلیسی در کنار اصطلاحات انگلیسی آمده‌اند. این اصطلاحات غیرانگلیسی به این واژه‌نامه منتقل نشدند مگر این که آمده و آنها در متون انگلیسی متداول بوده باشد، مانند اصطلاح زیر که در اصل آلمانی است:

zeitgeist

روح زمان

۱۲- نکته آسوانیک بر این واژه‌نامه فایده دیگری نیز متصور است. می‌توان از آن به عنوان اندکسی برای بیان مطلب اصلی در متن‌های فارسی نیز تا حدودی استفاده کرد، گرچه به هیچوجه اصل و اصلی این نبوده است.

این مجموعه از متون پیشین روان‌شناسی فراهم آمده است. امیدوارم توفیق یار باشد تا بتوانم اصطلاحات به کار رفته در متون مربوط به سال‌های بعد را در مجلدی دیگر گرد آورم.

این مطلب را نیز باید افزود که واژه‌نامه حاوی ضمیمه است؛ پس از اتمام کار بخش اصلی واژه‌نامه به نظر رسید که سهواً کتاب‌های معدود را غور کرده‌اند. به دلیل اهمیت هر یک از این کتاب‌ها از جهتی، فقدان آنها نقیصه‌ای به حساب نمی‌رفت. بنابراین، بخش ضمیمه به منظور رفع این نقیصه اضافه شد، گرچه این امر ناچار سبب به درازا کشیدن کار، صرف وقت بسیار، و نیز افزایش حجم واژه‌نامه شد، اما به غنای آن افزود.

در پایان به مطلبی دیگر پردازم؛ اثر حاضر در عین کوچکی، کاری بس دشوار

و وقت گیر بوده است. سال‌های متعددی بخش قابل توجهی از اوقات نگارنده صرف تهیه این مجموعه، بررسی منابع فارسی مورد استفاده و مراجع معتبر فارسی و انگلیسی مربوط، تطبیق مستخرجات با اصول، و غلط‌گیری و ویراستاری آن شده است. با تأسف باید گفت بی‌دقتی و آسان‌گیری بسیار بوده است، و باشادمانی باید افزود که با گذشت زمان، به طور کلی بهبود نسبی و دقت بیشتر در متون مربوط، آشکار و آشکار است.